

Gulju Cesri

Ta' W. Shakespeare

(Qlib ta' VALENTIN V. BARBARA O.P.)

(*Jaqbad mal-ghadd* 254-262).

L-EWWEL ATT

Dehra III. Triq.

Ragħad u beraq. Min-nahiet biswit xulxin jidhlu KASKA, bix-xabla f'idu, u ĊICERUN.

CICER. O Kaska, is-sliem: wassaltu d-dar lil Ċesri? Għaliex nifsek maqtugh? għax hekk mistaghgeb?

KASKA. Kif, ma tibżax xhin tara dinja shiha Titrieghed qisha rixa? O Ċicerun!

Jien taqlib rajt, meta l-irjeh qawwija
Qacċtu ballut ta' sahha, u l-baħar kburi
Jien rajtu jimla mdagħdagħ, kollu ragħwa,
Qisu jrid jilhaq is-shabiet heddieda:

Imma bħal-lejla qatt, u qatt, hliet issa,

Ma rajt xita ta' nar niezla mill-gholi.

Jew qamu għal xulxin in-nies tas-sema,

Jo d-dinja, wisq imqita ma' l-allat,

Se gg'għalhom fl-ahħar jixhtu fuqha l-qirda.

CICER. Jaqaw rajt xi haġ'ohra tghagġbek iżjed?

KASKA. Wiehed mir-rsiera — inti tafu tajjed —

Refa' idu x-xellugija 'l fuq, u minnha

Beda hierieg in-nar, u dawl hekk qawwi

Daqs ta' ghoxrin ban f'daqqa, u madankollu,

Bla hasset idu n-nar, lanqas ittiefset.

Barra minn dan, għadni bix-xabla f'idi,

Magenb il-Kapitolju ltqajt ma' ljun,

Li hares lejja, u baqa' sejjer kburi,

Bla ma għamilli xejn: miġbura f'kotra,

Kien hemm mitt mara fuq xulxin, musfara,

Bil-biża' mixrubin; halfu li raw

Irgiel tan-nar, iterrqu 'l fuq u 'l isfel.

U l-bierah f'nofs in-nhar l-ghasfur tal-lejl.

Mar qagh'd xi mkien fis-suq jghajjat u jwerżaq.

Meta hwejjeg bħal dawn daqshekk tal-ghageb

Jahbtu flimkien bhal-lum, hadd m'ghandu ighid,
"Dan hu ghalhekk u ghalhekk, — minn awl id-dinja,"
Ghax jiena nahseb, illi jfissru deni
Ghall-art li fuqha ngabru u fejn qed jidhru.

CICER. Tassew, daż-żmien jaghtik x'tithasseb bosta:
Ma n-nies ifasslu koilox kif joghgobhom.
Mhux hlief ifssru kollox bil-maqlub.

KASKA. Iva, ghax naf li b'ghatlek lil Antonju
Biex jgharrfek illi ghada hemm ikun.

CICER. Il-lejl it-tajjeb mela, Kaska: l-ajru
Mghaddab, mhux ta' min joqghod barra.

KASKA.

Sahha. (*Johroġ CICERUN*)

Jidhol Kassju.

KASS. Min int?

KASKA

Ruman.

KASS.

Int Kaska, lehnex jixhdek

KASKA. Widintek tajba. Kassju, dan x'lejl hu?

KASS. Lejl sabih hafna ghal min hu raġel sewwa.

KASKA. Min basar qatt li s-sema jaghdab hekk?

KASS. Kull min gharaf li l-art mimlija hażen.

Jien, ngħid għaliġa, hriġt indur mat-toroq.

Ftit habbilt rasi minn dal-lejl tal-biża'.

U hekk imperreċ, Kaska, kif qed tara,

Kxi ft sidri għas-sajjetti; u meta l-beraq

Serrep minn lewn in-nir u deh'r qed jiftah

Sider is-sema, jien mort quddiemu

Fejn sata' jahbat, sa fejn sata' jhegġeg

KASKA. Għaliex qed tinbex is-smewwiet? Il-bniedem

Jehtieglu jibża' wisq, għandu jitrieghed

Meta l-allat setgħana jibagħtulna

Hwejjeg bhal biex nidhlu go qoxritna.

KASS. Kemm int fil-ghama, Kaska; ix-xrar tal hajja

Ta' qalb Rumana mhum'ex fik, jonkella

Ma thaddimhomx. Int sfajjar, harstek wieqfa,

Il-biża' hatfek, sirt mixrub bil-ghageb

Kif rajt nuqqas ta' sabar fis-smewwiet:

Izda jekk tgharrex ftit xinhija l-htiġa

Ta' dan-nirien, ta' dal-horsien ma' l-ajru,

Ta' dat-tibdil ta' bhejjem u t'agħsagar,

Ta' dil-bluha fix-xjuħ u d-deh'n fit-tfal,

Xi fdal ta' min jarmih, ladarba taqdi
Ta' mezz hekk giefi biex tkun tista' ddawwal
Mahluq hekk baxx bhal ċesri! Imma, oh niket,
Fejn qatt wassaltni? Ghandi mnejn ftaht fommei
Quddiem min huwa rsir minn rajh, u jkolli
Inwiegebb ghal li ghidt; 'ma jien armat,
W ghalija jigri x'jigri xorta wahda.

KASKA. Ma' Kaska qed titkellem, u ma' bniedem
Li dan ghalih mhux ċajt. Ha, hudli b'idi:
Int ahdem għall-helsien minn dan il-madmad,
F'dil-biċċa xogh'l inkun minn ta' quddiem
Daqs l-aqwa wiehed.

KASS. Mela ft'hemna sewwa.
Issa, Kaska, kun af li jien webbilt
Għadd ċkejken ta' Rumani mill-ahjar
Sabiex jindahlu miegħi f'biċċa xogħol
Imwiegħra hafna, għad li wisq ta' għieh;
U naf li bhal dal-hin qed jistennewni
Fil-portku ta' Pompew: għax f'lejl bhal dan
Mhux ta' min jigri barra fit-triqat;
Id-dehra tas-smewwiet qisha bħall-hidma
Li għandna taht idejna, xogh'l ta' demm,
Għamil ta' nar, hidma wahxija hafna.

KASKA. Ersa q' f'it 'l hawn, riesaq xi hadd imghaġġel.

KASS. Cinna; għaraftu sew mill-mixja tiegħu:
Dan hu habib.

Jidhol CINNA .

Cinna, fejn sejjer tghaġġel?

CINNA. Infittex lilek. Dak? Matellu Cimber?

KASS. Le., Kaska dan; wiehed indaħħal magħna
Għal dak ix-xogh'l. Qed jistennewni, Cinna?

CINNA. Nifrahlek. Dan x'lejl hu! Xi tnejn jew tlieta
qalu li raw deħriet tassew tal-ghageb.

KASS. Qed jistennewni? Ghidli.

CINNA. Iva, iva.

O Kassju, mhux li kont
Tista' tigbed għal magħna n-nobbli Brutu —

KASS. Bil-mod: Ja twajjeb Cinna, ha dil-karta,
U qis li tq'ghedha f'maqgħad l-imħallfin,
Fejn Brutu biss isibha; u din itfaghha
Mit-tieqa tiegħu; wahhal din bix-xama'
Ma xbihet Brutu x-xih: imbagħ'd ilhaqna
Fil-portku ta' Pompew, fejn int issibna.
Decju Brutu u Trebonju hemm qegħdin?

Ghaliex f'dal-hwejjeg koliha nqalbu l-hajja,
In-natura u s-setghat lilhom moghtija,
U saru ghogbijiet, ghandek issib
Li s-sema nnifsu mliehom b'din il-qawwa,
Biex ikunulna ghodda ta' theddida
U biza' ta' zmien ikrah.
Issa jien, Kaska, nista' nsemmi bniedem
Tal-ghageb bhal dil-lejla,
Li jrieghed u li jberraq, jiftah oqbra,
U jghajjat daqs l-iljun tal-Kapitolju,
Bniedem mhux aqwa minnek, lanqas minni,
Fil-hila tieghu, izda sar hekk qawwi
U hekk tal-biza' bhat-taqlib tal-lejla.

KASKA. Qed tghid ghal Cesri, Kassju; hux tassew?

KASS. Huwa min hu: jekk ir-Rumani l-lum
Ghandhom l-eghruq u l-qawwa tax-xjuh taghhom,
Ah! 'ma fehmiyet missirijetna dabu,
L-erwieh ta' l-ommijiet qed imexxuna,
Ghax bit-tbatija u l-madmad sirna nisa.

KASKA. Tassew, jien smajt li ghada s-senaturi
Bi hsiebhom jahtru 'l Cesri bhal sultan:
Hu jilbes il-kuruna fi-art u l-bahar,
U kullimkien, barra minn hawn fi-Italja

KASS. Mela jien naf l-istallett fejn nilbsu;
Kassju-jehles lil Kassju minn dal-jasar:
Ghax b'hekk, allat, taghmlu 'd-dghajfin qawwija;
B'dan biss, allat, tirbhuhom lit-tiranni:
M'hemmx torri zonqri, m'hemmx hitan tar-ram,
M'hemmx dwiemes, lanqas ktajjen tal-hadid
Li jistghu jliggmu l-qawwa ta' l-ispirtu:
Il-hajja, meta tixba' minn did-dinja,
Qatt ma tonqosha l-hila li thalliha.
U la naf dan, halli jkur jaf kulhadd,
Li dik l-id iebsa li hafnitni tahtha
Nista' nwarrabha meta rrid.

(Raghad.)

KASKA. Jien bhalek:
U bhalna r-rsiera kollha ghandhom f'idejhom
Is-setgha li jinfedew mill-jasar taghhom.

KASS. Mel'ghaliex Cesri ghandu jkun tirann?
Miskin! Naf lupu ma jixtieqx ikun,
Kieku ma jafx illi r-Rumani nghag:
Ghax ir-Rumani crieu, ghalhekk hu ljun.
Kull min bil-ghagla jrid huggiega kbira,
Jibda bit-tiben; kemm mhi xejn din Ruma,

CINNA. Kulhadd hemmhekk, barra Metellu Cimber,
Għax mar id-dar ifittxek. Jien se nhaffef,
Biex nehles dawn il-kart: bhal ma għidtili.

KASS. Imbagħd ejja fil-portku ta' Pompew. (Johrog CINNA).
Immorru, Kaska, halli qabel jisbah
Naraw 'il Brutu d-dar: tliet biċċiet minnu
Ga huma taghna; u jekk narawh darb'ohra.
Nahseb illi jintelaq shih f'idejna.

KASKA. O, il-qlub tan-nies iżommuh wisq fil-gholi:
U dak li fina jidher bhal nuqqas,
L-imgieba tieghu, bhal alkimja safja,
Fih tbiddlu fi drawwiet tajbin u siewja.

KASS. Minnu, mis-siwi u l-htiega kbira tieghu
Int ghamilt haqq wisq tajjeb. Ejja mmorru,
Għax nofs il-lejl ga daqq; u, qabel jisbah,
Ahna nqajmuh u nkunu żguri minnu.

(Johorgu.)

TMIEG L-EWWEL ATT

~~Twieqi Miftuha~~

Essay ta' P. Marianus Vella O.F.M.

~~Bhall-Kittieb ta' l-"Old Curiosity Shop", kont hadtha
drawwa li ma nohrogx hliet meta jidlam. Mhux ghax il-frug ta'
filghodu mhux isbah, le, izda, billi jien in-nies ihabbtu ma wieci
jdejquni, qtajtha darb'ghaldejjem li nohrog biss fil-hinijiet li
t-toroq ikunu tbattlu min-nies. Wara l-ikla ta' filghaxija, kont
nitfa' l-kappeli f'rasi u bil-kelb mieghi nerhilha ghal-ghonq
it-triq. Fis-sajf f'tit kont naghmel minn dal-frug, ghax in-nies
kienet iddum barra, izda fix-xitwa, meta kulhadd ikun migbur
ghall-kenn ta' daru, kont nilbes kowt ohxon u b'xal m'ghonqi
naqbad it-triq it-twila. Mhux darba w-tnejn kienet taqbadni
x-xita f'nofs ta' triq u kont nidhol id-dar ghasra.~~

~~Dil-harga ta' kull filghaxija kienet tahjini. Dik il-fewga
kiesha, xitwija, kienet tidhol go ghadmi u ssahhahni. Fit-triqat
ma kontx tilmah ruh, u l-bibien tad-djar kollha kienu jkunu
maghluqa. Izda xi tiega 'l-hawn u 'l-hinn qatt ma naqset li ma
tkunx miftuha, u jekk tkun ix-xita miftuha fuq il-ghleg. Kull
tiega miftuha ghandha l-grajja taghha — il-grajja ta' dawk li
jghammru 'l-gewwa minnha.~~

~~Darba kont ghaddej minn wahda mill-ifqar toroq tar-rahall.
It-triq kienet dlam cappa, u hliet dawl ekeiken li rajt hiereg~~